

UNITÁRIUS ÉLET

XXXVII. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

1983. SZEPTEMBER—OKTÓBER

UNITÁRIUS IMAKÖNYV

A hívek használatára Imakönyvet jelentetett meg 1983-ban dr. Kovács Lajos püspök, az Egyház kiadásában Kolozsvár-Napocán.

1982. december 11-i előszavából idézzük az alábbiakat:

„Már évek óta igénylik híveink a kifogyott imakönyv újbóli megjelenését. Ennek az imakönyvnek a kiadásával ezt a hiányt óhajtjuk pótolni. Több mint négyszáz éves történelmünk folyamán püspökeink és lelkészeink tollából számos imakönyv látott napvilágot. A mostani az előbbiektől abban különbözik, hogy ezt összesen 35 lelkészünk hozánk beküldött imáiból állítottuk össze, és azok vallásos életünk legkülönbözőbb alkalmaira kívánnak gyülekezeteink tagjainak hitet erősítő lelki táplálékot nyújtani. Köztük olvastuk örömmel Huszti János imáját is. A 35 lelkésztestvérünk közül öt, éspedig Gellérd Imre, Lőrinczy Gergely, dr. Lőrinczy Géza, Lőrinczy László és id. Péter Ödön atyánkfiai már elköltöztek az örökkévaló világba. Ők már csak ezen az úton tudnak hozzánk szólni, híveinket az áhítat csendjében, örömteli alkalmakkor vagy megpróbáltatások keserű óráiban gondviselő Istenünkhöz küldött fohászaikban segíteni.”

A 223 kisalakú oldalon megjelent imakönyvből közöljük az alábbi imádságot:

HALOTTAK NAPJÁN

Örökkévaló Isten, gondviselő Atyám!

Hulló falevelek halk zizegése, vándormadarak bús kiáltása, a temetőket előzőnlők novemberi zárándoklása a sírok mellé, a sírokra helyezett bódító illatú virágok, mindezek arra emlékeztetnek, hogy egyszer nekem is meg kell halnom, itt kell hagynom mindent, amit úgy szeretek, és ami olyan szép itt körülöttem; itt kell hagynom a kéklő eget, a fénylő csillagokat, a virágos mezőket, a csobogó patakokat, a friss forrásvizeket. És itt kell hagynom a hajlékot is, amelyhez annyi meleg érzés, édes emlék kapcsol, és el kell szakadnom örökre azoktól is, akik legközelebb vannak hozzám.

Azok a domboruló sírok, amelyekben édesapák, édesanyák, testvérek pihennek, és amelyeket rendbehoztunk, virágokkal ékesítettünk erre a napra, fájón emlékeztetnek a Bib-

lia szavainak igazságára: „Nincs itt maradandó városunk...”

Előtte állok fájó szívvel, könnyes tekintettel, és a költővel kérdezem: „Mi lesz velünk, ha elfutott a nyár? / Mi lesz velünk, ha életünk lejár? / Ha ránk borul az örök, vak éjjelünk, / Ha már nem élünk és nem éreztünk. / Ha e világból örökre kifogyunk, / S egy koporsó lesz minden vagyunk, / Ha nem marad más, csak rideg telünk, / Uram, mi lesz velünk?”

Ezer kérdéstől zaklatott lelkemnek adj megnyugtató választ, Istenem. Tedd erőssé hitemet, hogy tudjam felfogni: a sir csak átmenet egy jobb hazába. Segíts, hogy igaz és jó tudjak lenni földi életemben, hogy reménykedhessem az örökélet nagy ígéretében.

És amíg élnem engedsz, tedd boldoggá napjaimat. Óvj betegségtől, szerencsétlenségtől, adj jó egészséget és életerőt, hogy tudjak dolgozni, munkálkodni. Hogy legyen jó íze eledelemnek, szomjat oltó ereje a friss forrásvíznek, hogy legyen édes az álmom és reményteljes az ébredésem itt a földön és az örökkévalóságban. Amen.

Dr. Lőrinczy Mihály

LAPZÁRTA UTÁN

Dr. Ferencz József püspökünk augusztus utolsó napjaiban töltötte be 75. életévét. Az aug. 28-i Nagy Ignác u. templomban tartott istentiszteleten Bartók Béla egyházi főgondnok és Huszti János budapesti lelkész-közügyigazgató meleg szavakkal és szeretettel köszöntötték főpásztorunkat, aki az üdvözlésre meghatott szavakkal válaszolt.

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a magyar állam és az unitárius egyház közötti jó kapcsolatok ápolása terén kifejtett munkássága elismeréseképpen 75. születésnapján

dr. Ferencz József püspököt a MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ZÁSZLÓRENDJÉVEL tüntette ki. A kitüntetést a Parlamentben Losonczy Pál az Elnöki Tanács elnöke adta át. Az átadási ünnepségen jelen volt Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, Bartók Béla egyházunk főgondnoka és az ünnepelt felesége.

Ugyanaznap délből Miklós Imre államtitkár ebédet adott dr. Ferencz József püspökünk tiszteletére, melyen egyházi részről Bartók Béla főgondnok, Huszti János közügyigaz-

gató és dr. Ferencz Józsefné vettek részt. Jelen volt Bai László főosztályvezető és dr. Nagy Ferenc főelőadó, az unitárius ügyek referense.

SZ. I. I.

Bartók Béla főgondnok

A Budapesti Műszaki Egyetem az ötven esztendővel ezelőtt oklevelet szerzett mérnökök közt aranydiplomával tüntette ki egykori jeles növendékét, a későbbi egyetemi tanársegédet és előadót, Bartók Bélát, egyházunk főgondnokát, akiknek e szép ünnep alkalmából továbbra is jó egészséget kívánunk.

lelkési szolgálatom negyvenedik évfordulóján

A teológiai szakvizsgámat 1943. június 20-ika körüli napokban tettem le Kolozsváron az Unitárius Teológiai Akadémián. Két szempontból jelentős a teológiai szakvizsga egy papnövendék számára: egyrészt jelzi, hogy véget ért a főleg elméleti felkészülés négy esztendeje, másrészt, hogy elkezdődik a gyakorlati gyülekezeti munka egyéves időszaka. Ez utóbbi egy évet segédlelkész-ként tölti a papnövendék abban a gyülekezetben, ahová segédlelkészt kértek a püspöktől. A diplomavizsgát nevezik nagypapi vizsgának.

1943. pünkösd ünnepén, május végén, kolozsvári legátus voltam. Ez azzal járt, hogy az ünnep harmadnapján végeztem a Kossuth Lajos utcai nagytemplomban az ünnepi szolgálatot, másodnapján és elsőnapján a szamosfalvi és az irisztelepi szörványistentiszteletet, s a hét minden reggelén, fél nyolckor az áhítatot a nagytemplomban. Az ünnep előtti 10 napon át, s még az ünnep után is, a legátus felkeresi a híveket, boldog ünnepeket kíván, magát jóindulatukba ajánlja, akik ebből egyértelműen megértik, hogy adományaikkal honorálniuk illik a legátus ünnepi szolgálatait. Ez rendkívül nagy segítség a papnövendék számára. Ebből ruházkodtunk, s fedtük apróbb kiadásainkat. Kolozsvári legátusként elsőnek Józán Miklós püspök urat kerestem fel, aki éppen akkor pár napig kezelésen volt a klinikán. Ott fogadott engem, előzetes bejelentkezés alapján, atyai melegséggel, igazi főpásztori méltósággal. Miután előadtam látogatásom okát, megkérdezte, hogy hová kívánok menni segédlelkésznek. Engem nagyon meglepett a kérdés s őszintén, spontán azt feleltem, hogy oda, ahová a Főtisztelendő úr küld. Erről a kérdésről több szó nem esett. Én valahogyan rendkívül jókedvűen és könnyed léptekkel távoztam a klinikáról.

A kolozsvári legáció idején Ürmösi Károly esperes, kolozsvári lelkész volt a „gazdám”, majdnem naponta találkoztunk, alkalmat adott arra is, hogy beteglátogatásra elmenjek. Az ünnep idején asztalához ültetett, s nagy családjának minden tagja, vele együtt, egy élő lexikon volt és igazi testvér.

A szakvizsgák után a Teológiai Akadémia Vizsgáztató Bizottsága, melynek elnöke a püspök volt, kihirdette az eredményt. A dékán közölte velünk, hogy a hivatalos iratokat hivatalában átvehetjük, s hozzátette: Gellért Imre és én négy évi teológiai tanulmányunk és szakvizsgánk jutalmául egyhetes bala-foni üdülés anyagi fedezetét kapjuk meg a Teológiai Akadémiától. Ugyancsak elméláztunk a hallottak felett...! Azt ugyanis mindketten

tudtuk, hogy a teológiai éveket tanulmányaink végzésére kell fordítanunk, de hogy ilyen meglepetések érjenek, arra nem gondoltunk. A teológiai tanulmányok tárháza ugyanis felmérhetetlenül nagy, s ez csak menetközben válik nyilvánvalóvá a studiózó ifjú számára. Akkor ugyanis még csak tisztára elvi elképzeléseink voltak arról, hogy az elkövetkező évek és évtizedek folyamán örökös beszéd- és értelemgyakorlatra leszünk ítélve, s hogy ez élő valóság, azt velem együtt minden lelkész kollegám nagyon jól tudja. Ez viszont egyúttal legnagyobb öröme a lelkésznek.

Nos, ebben a „szomorú” állapotomban a szakvizsga utáni napon megszólított Ürmösi József püspöki titkár, hogy menjek be hivatalába, és vegyem át a segédlelkési kinevezést. Kiderült, hogy 1943. július 1. kezdettel segédlelkési kinevezést kaptam a budapesti Unitárius Mészó Házhoz, ahol dr. Csiki Gábor volt az igazgató lelkész.

Talán még aznap, vagy a következőn táviratot kaptam otthonról, hogy meghalt nagyapám, Deák Ferenc, s temetése június 27-én lesz. A balatoni üdülésből nem lett semmi. A Gellérd Imréről sem, mert neki is elintézni való dolgai akadtak, mielőtt elfoglalta volna segédlelkési állását Székelykeresztúron. Én hamar kiszámítottam, hogy vajmi nehezen tudok július elsején Budapesten lenni. Levelet írtam hát dr. Csiki Gábor nagytisztelendő úrnak, s szíves megértését kérve, hogy nagyapám halála és temetése miatt csak július 2-án szombaton, a délelőtti személyvonattal érkezem Budapestre.

Június 26-án érkeztem haza Homoródkeményfalvára, szülőfalumba, nagyapám temetésére, aki 75 éves korában halt meg. Nagyanyámat, Gergely Zsuzsannát mély gyászban találtam. Tizenöt gyermeket szült, köztük édesanyámat, kit eltemettünk 1940. máj. 15-én, 45 éves korában. Istenem, milyen fiatalon! Hét lányát adta férjhez nagyanyám, a szövetség állandóan munkában volt a felső házban. Utánozhatatlan szépségű és értékű szöttek, még hét nyüstös is, kerültek le róla. De arra is volt erejük, idejük s főleg érzékük, hogy egyik fiukat gimnáziumba, majd egyetemre küldjék. Őt is Deák Ferencnek hívták, s Tordán, Kolozsváron, Nagyenyeden és Nagyváradon volt tanár, ez utóbbi helyen 1945-ben magyar tankerületi főigazgató 1951-ben bekövetkezett haláláig.

Hazaérkezve nagyapám temetésére, otthon édesapám és testvéreim, — négyen voltunk és vagyunk —, szeretettel vettek körül. Együtt áll-

tuk körül nagyapám koporsóját a templomban, ahol Kiss Jenő, szülőfalum nagyrabecsült lelkésze tartalmas gyászbeszédben búcsúztatta halottunkat.

Szüleim s testvéreim szeretetét mindig éreztem. Természetes része volt ez életemnek. Sohasem vetődött fel, hogy az iskola, a tanulmányok, a végzettség elszakít tőlük. Ellenkezőleg, még szorosabbra fűzte az egymáshoz-tartozandóság érzését. Most, hogy a segédlelkési kinevezéssel kezemből Budapestre kerültem, hogy állásomat elfoglaljam, még fokozottabb mértékben éreztem, hogy mellettem vannak s szeretetük, gondoskodásuk és imádságuk elkísér utamon. A mi családkban nélkülözhetetlen rangja volt az imádságnak, az egymáshoz fűző kapcsolatnak. Édesapám el-elakadó, de érces hangon mondta el, hogy megsegítette őt s mindannyiunkat a jó Isten, pap lett a fiából. Ez volt életüknek, édesanyámnak és édesapámnak, egyik célja. A Bencze családban is ismeretes volt, korábban is, a gimnáziumba menő gyermek. Édesapám testvére, kit szintén Bencze Mártonnak hívtak, a gimnázium elvégzése után jegyző lett a Bánátnban, Ökörpatakon. Három gyermeke közül az egyik, Bencze László, a magyar olajbányászat oszlopa volt.

Tudta édesapám és tudták a testvéreim is, hogy a szellemi munkán szorgoskodó ember élete nehéz élet, de azt is tudták, hogy kiváltságos terhet visel az a szellemi munkás, aki lelkész. Nagy tisztelet élt bennük a lelkész iránt. Megható volt édesanyám „intézkedése” 1940. jan. első vasárnapján. E vasárnapon ugyanis, mint első éves teológus, szülőfalumban én végeztem az istentiszteletet. Gimnazista koromban sokszor elvégeztem az istentiszteletet szülőfalumban, Kiss Jenő lelkész bölcs és szerető szívének jóindulatából. Most azonban, palástosan szolgáltam, először a keményfalvi szöszéken. Ez olyan megható volt számomra, de szüleim, testvéreim és szülőfalum számára is, hogy most is meghatódom, ha reá gondolok. Nos, édesanyám azt mondta öcsémnek, aki 5 évvel volt fiatalabb, mint én, s természetesen tegeződünk, azt mondta édesanyám: édes fiam, László, te ezután magázni fogod Márton bátyádat, hiszen ő palásttal a vállán ott állott a szöszéken! Hiába mondtam én, enyhe tiltakozásul, hogy hát ezt nem kell csinálni, nem volt apelláta. Azóta is magáz engem az öcsém, pedig sokszor elhatároztuk már, hogy tegeződünk! Dehát édesanyánk emléke s a lelkési munka iránti tisztelet...!

Bencze Márton

A MUNKÁSMOZGALOM HARCOSA

Hatvan éve született Ferenczi János

Nemrégiben küldték meg szerkesztőségünknek a „Kis-Alföld” c. lap 1982. február 12-i számát, mely az alábbiakban áldozott Ferenczi János emlékének. A cikk kiegészítéseként megjegyezzük, hogy Ferenczi János bátyja, dr. Ferenczi Sándor a kolozsvári unitárius kollégium jeles fiatal tanára volt, aki öccsével, Jánossal együtt halt mártírhalt.

Az erdélyi származású soproni egyetemi hallgató Ferenczi János Alsójárán 1922. február 12-én látta meg a napvilágot szegényparaszti családban. Az 1941–1942. tanévben iratkozott be a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem bányá-, kohó- és erdőmérnöki karára erdőmérnök-hallgatónak.

Hamarosan bekapcsolódott abba a harcba, amelyet a soproni egyetemi hallgatók hosszú évekig folytattak a Volksbund és a náci szervezkedés

ellen. Negyvenöt március utolsó napjaiban a soproni Mátyás király utca 5. számú házban működő úgynevezett erdélyi diákközházban, ahol tizenegyed magával Ferenczi János is lakott, a hallgatók több katonaszökevényt bújtattak. Köztük volt dr. Ferenczi Sándor természetrajztanár, az erdélyi természettudomány egyik ismert reménysége, a szigorló Ferenczi János bátyja is. Mivel arról értesültek, hogy a diákközházat figyelik a náci, március 29-én a Ferenczi testvérek és még többen biztosabb menedéket keresve az elhurcolás elől Brennberghágyára menekültek.

Ferenczi János közismerten baloldali érzelmű, demokratikus felfogású, haladó szellemű fiatalember volt. Nem volt kommunista, de becsületes hazafi, aki tudását, képességét egy új Magyarország felépítésének

szolgálatába akarta állítani. Már 1942-ben intenzíven tanulta az orosz nyelvet, a felszabadulás utáni időkre készült.

Ferenczi János és társai március 30-án — amikor már híre ment, hogy a szovjet csapatok a hegyekben vannak — az óbrennbergi Kővacs-árok óvóhelyen vélték biztonságot. Volksbundisták azonban felfeltették a „kommunista főiskolások” az óbrennbergi vendéglőben tanyázó SS-alakulatnál. Néhány perc múlva öt-hat SS rontott a pincébe, kituszkolták a szerencsétlen fiatalokat, majd a Muck-kilátó felé hajtva őket, közről tarkón lökték mindannyiukat. A két Ferenczi testvér egy sekély gödörbe lőttek. Ferenczi Jánost és testvérét a szovjet városparancsnokság segítségével 1945. június 17-én helyezték végleges nyugvóhelyükre.

A fasizmus elleni küzdelem egyszerű harcosa, az egyetemi hallgatók náciellenes mozgalmának mártírja mindössze 23 éves volt.

Egy látogatás margójára

A Magyar Újságírók Szövetsége és az Állami Egyházügyi Hivatal időközönként a szokásos sajtótájékoztatók keretében egy-egy jelentős ipari vagy mezőgazdasági objektumba viszi el az egyházi sajtó képviselőit. Ennek rendjén legutóbb, június 26-án az Óbuda Mezőgazdasági Termelőszövetkezetbe szerveztek egy látogatást.

Az Unitárius Életet ez alkalommal Huszti János és dr. Jakab Jenő lelkészek képviselték, akik elmondták, hogy nagy élmény volt számukra bepillantást nyerni ennek a hatalmas, több, mint hatezer embert foglalkoztató szövetkezetnek a tevékenységébe.

Túl a tájékoztatón, amelyet Varga Ferenc elnök tartott — és amelyben elmondta, hogy a Szövetkezet termékeit 21 ország, csaknem az egész világ vásárolja, láthatták a résztvevők a hatalmas üvegházakban pompázó csodálatos virágokat, melyek között első helyet foglal el a rózsza és a szegfű. Ahova nem juthattak el a résztvevők, hiszen mindennek megtekintésére nem elegendő egy nap, azt a Szövetkezet központi irodájának egyik tanácskozó termében tartott filmvetítésben mutatták be. Így tudtuk meg, hogy a szegfű nemesítésében és termesztésében az előkelő harmadik helyen állunk világviszonylatban. Ciprussal közös vállalkozásban folyik a fejlesztési munka, melyet a hatezer létszámon belül 240 egyetemet végzett szakember irányít. Ez a nagyüzemi módon, világszinten működő szövetkezet népünk közös, nagy értéke, s egyik bizonyossága azon tényeknek, hogy gazdasági életünk iránya jó, és a szocializmus építésének szolgálatában áll.

MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNET ROMÁNUL

Kis Péter András a Magyar Nemzetben arról adott hírt, hogy 1982-ben a bukaresti Univers Kiadó gondozásában magyar irodalomtörténet jelent meg román nyelven. A magyar nyelvű kötetet Nemeskürty István, Orosz László, Németh G. Béla, Tamás Attila írta és Klaniczay Tibor szerkesztette.

A munkát Gelu Pateanu, a neves műfordító fordította román nyelvre.

A beszámolóból olvassuk, hogy Gelu Pateanu idős korára elhagyta Bukarestet, ahol neves lapok munkatársa volt, és jelenleg egy székeludvarhelyi környéki kis faluban Enlakán él, írta Kis Péter András: „Enlaka a külvilágtól elzárt, há-

romszáz lakosú kis székely falu, ahová vonat egyáltalán nem, autóbussz is csak ritkán jár. Lakói unitáriusok, a helyi hagyományok hű őrzői, büszkék a XVII. századi tűzvész után újjáépített kazettás mennyezetű templomukra. A templom érdekessége, hogy minden kazettát másképpen díszítettek, nincs közöttük kettő egyforma, és egyik kazettán az építőmester eredeti székely rovásírással megörökítette a nevét: »Georgyinus Musnai csak egy az Isten«. A templom közelében található a még ma is viruló, hatalmas átmérőjű öreg fa, mely a templom átépítése idején — több mint háromszáz éve — a harangot tartotta.”

Lefebvre érsek lemondása

Marcel Lefebvre érsek június 29-én lemondott a X. Pius Pápi-testvérület vezetői tisztéről. Utóda eddigi helyettese, P. Franz Schmidberger lett. Lefebvre érsek 22 újonnan felszentelt paphoz intézett beszédében kijelentette, hogy a hivatalával járó „terhet és felelősséget” fiatalabbra kívánja rábízni. A tradicionalista főpap éles hangon szolt a Vatikánról és az egyházról: „A római kúriát még mindig a modernisták népesítik be és az ökumenizmus néven ismert eretnekség, a tévedés magvait szórja szerteszét” —,

mondotta Lefebvre. Hangsúlyozta, hogy továbbra is a 2000 éves hagyomány megőrzésén fog munkálkodni. — A tradicionalista csoportosulás 80 házzal rendelkezik világszerte, 125 pap és 250 papnövendék tartozik hozzá. Lefebvre érsek hosszú évek óta szentszéki tilalom alatt áll, nem végezhet jogosan papi, püspöki funkciókat.

Gondolom, bármennyire is tiszteltreméltó e hagyomány melletti kiállása, immár túlhaladott, és akadályozza az egyházak közeledését.

Egyházi könyvtárunk

tulajdonába került napjainkban Brassai Sámuel közreadásában az *Euklides elemei* című munka. Fordította és az előszót írta: Brassai Sámuel. Pest 1865. Magy. Tud. Akad. 635 l.

Az előszóban kifejti, miért tartja

fontosnak e mű ismertetését mind a tanárok, mind a tanulók számára. A tanulók részéről — amint írja ugyanis — „számtalan vannak, kik kapva azon, hogy a geometria tanulására »királyi« vagy legalább nagyságos és tekintetes úri »út nem vezet«, inkább nem is kívánnak, annál kevésbé iparkodnak a tudományok legtudományabbika, — a geometria birtokába jutni.”

János Zsigmond udvari zenésze

Homolya István: Bakfark c. munkája a Zeneműkiadónál jelent meg. Bakfark Bálint családja az erdélyi Brassóból származik. A zeneszerző a fennmaradt forrásokban „Erdélyi Brassói Bakfark Bálint”-nak nevezi magát.

Bakfark ifjúkorára, neveltetésére vonatkozóan egy 1570. július 31-én kelt adománylevelében találhatunk utalást, amelyet az erdélyi fejedelem, János Zsigmond íratott az akkor már világhírű lantművésznek. Az adománylevel ide vonatkozó részlete a következő: „A mi hűséges muzsikuskunk, nemes Bakfark Bálint, aki már gyermekkorától kiemelkedő zenei tehetsége folytán a néhai legméltóságosabb fejedelem, János, Isten kegyelméből Magyarország... királya, legkegyelmesebb atyánk által az ő udvarába felvételt, és aki ott kezdte meg zenei tanulmányait, ahol is nevezett muzsikustól, a budai mestertől kiválóan taníttatott.”

Amikor Szapolyai Jánost 1526-ban királlyá koronázták, Bakfark Bálintnak szolgálatai elismeréseképpen nemesi címet adományozott.

Bakfark elhagyja Erdélyt, és európai udvarokban zenészkedik. Mihály nevű testvére hű maradt az erdélyi fejedelmi udvarhoz, s 1570-ig János Zsigmond szolgálatában maradt.

Bakfark Bálint az 1560-as években kapcsolatban van Duditch Andrassal, sőt anyagi támogatást is kér tőle. Bíz a bécsi császári kegyben, s hamarosan Bécsben is találjuk. „Úgy vélem tehát, hogy minden költséget, amit belém fektetsz, a császár az utolsó fillérig kiegyenlíti neked” — írja Duditchnak.

1570 nyarán János Zsigmond gyulafehérvári udvarában találjuk Bakfark Bálintot. Valószínű, hogy a lengyelországi és a velencei kapcsolatai gyanússá tették a császári udvarban, ugyanis János Zsigmond erdélyi fejedelem emberei akkoriban igen aktív Habsburg-ellenes politikai tevékenységet fejtettek ki.

Erdélyi visszatérésének jutalmazásaképpen János Zsigmond fejedelem Alsó-Fehér megyében egy községet, a hozzá tartozó földterületekkel, teljes jövedelmével, nemes Bakfark Bálintnak adományozza, és ezt az az elhatározását az 1570. július 31-én kelt adománylevelében rögzíti.

1571. március 14-én János Zsigmond erdélyi fejedelem meghalt. Bakfark és az új fejedelem között nem alakult ki jó kapcsolat, s ezért az idős művész ismét útra kel, s Itáliában telepszik le.

Fekete M. — Felhős Sz.

Unitárius vonatkozású könyv egy leningrádi könyvtárban

A „Magyar Könyvszemle” 1982. 4. számában S. Sárdi Margit: „Régi magyar nyomtatványok leningrádi könyvtárakban” címen beszámol kutató munkája eredményéről.

A Széchenyi Könyvtár, „Hungarica” gyűjtése és nyilvántartása értelmében, nemcsak az ország határain belül, hanem külföldön is keresi a magyar kiadású, a magyar nyelvű, vagy a magyar vonatkozású könyveket. A budapesti és leningrádi egyetemek közti megállapodás értelmében került ki a szerző Leningrádba, hogy ott három nagy könyvtár régi állományát áttekinthesse. Cikkében csak néhány legfontosabbnak tartott és általunk eddig nem ismert anyagot ismertet.

„Az összegyűjtött anyag értékelése azonban sem bibliográfiai, sem könyvtörténeti szempontból nem tekinthető ma még lezártnak. Az értékesnek látszó anyag azonban még e fenntartással is érdemesnek látszik arra, hogy rendelkezésre álljon azoknak, akik ezt az anyagot fölhasználni és esetenként helyesíteni tudják — ez indokolja a munka lezárása előtt a nagyobb nyilvánosság elé bocsátást.”

Az ilyen módon ismertetett nyomtatványok sorában találtunk egy unitárius vonatkozású könyvcímet is. A könyv a Szaltikov—Scsedrin könyvtár 1711 utáni „ritka könyvek” részlegében és a magyar bibliográfiákban eddig nem szerepelt nyomtatványok közé tartozik.

„DÉSI György: Dissertatio circularis exegetico — theologica ... contra ss. Trinitatis adversarios defendens. — Transylvano — Hungarus ... publice ventilandum proponent. Frankfurt ad Viadrum 1737.”

A csupán rövidített címléírás töredékes szövegére szorítkozva, — úgy véljük, hogy itt egy teológiai disszertációról van szó. A szerző Dési György, egy „erdélyi magyar”, akinek az antitrinitárius hitelvek ellen szóló értekezését a vizsgáztató elnök, Grillo János Dávid elfogadja, és azt terjesztésre és publikálásra javasolta.

A szerző Dési György azonos Dézsi Lázár Györggyel, aki az erdélyi Désen született, és aki tanulmányait kezdetben Nagyenyeden, majd az Odera menti Frankfurtban folytatta és fejezte be. Dézsi Lázár György később Nagyenyeden református püspök lett.

Johann David Grillo, aki Dési György disszertációját elfogadta, teológiai professzor volt az Odera menti Frankfurtban, és 1766-ban halt meg.

Kaplayné Schey Ilona

David Meyer adománya

Amint lapunk olvasói is bizonyára tudják, az Unitárius Életet jelentős számban küldjük külföldön élő, magyar származású unitárius testvéreinknek, akik időről időre támogatnak a magas fenntartási költség előteremtésében.

Meyer András is ezek közé tartozott. Haláláról csak nemrégiben értesültünk. Meyer András Balatonudvariban született, 1896-ban. Kisfiú korában szüleivel együtt Amerikába vándorolt. Ott bányamérnöknek tanult, és a nemesfémbányászat területén jelentős eredményeket ért el. Dolgozott Közép- és Dél-Amerikában, a Szovjetunióban, Észak-Afrikában.

Meyer András az Egyesült Államokban csatlakozott az Unitárius Egyházhoz, melynek clevelandi, és orlandói gyülekezeteiben aktív munkát végzett. Az emberek, a mások iránti tisztelet vezérelte egész életét.

Végig magyarnak vallotta magát, levelezésben állt egyházunkkal és budapesti rokonaival is.

Egyetlen fia van, David, aki édesapja emlékére lapunk támogatói közé lépett.

Apja emlékét vele együtt kegyelettel őrizzük.

Külföldi magyar orvosok

A Magyar Tudományos Akadémia az elmúlt nyáron kongresszust tartott, melyre a Magyarok Világszövetsége közreműködésével, több mint száz külföldön élő és dolgozó orvost hívtak meg. Számosan eljöttek, sokan, akiknek az időpont szakmai okokból nem volt megfelelő, levelben küldték el üdvözlőlevelüket.

Ez a találkozó alkalmat adott arra, hogy a külföldön élő magyar orvosok átadják új munkahelyükön szerzett tapasztalataikat a hazaiaknak és régi barátok találkoztak, új barátságok szövődtek.

A hazalátogatott és előadást tartott orvosok közt volt egyházunk tagja dr. Tiboldi Tibor Belgiumból, aki elmondotta a MVSZ főtítkárnak, hogy a külföldön élő magyar orvosok igen jelentősnek tartották ezt a kezdeményezést. Dr. Tiboldi Tibor látogatást tett püspökünknel és lelkesbarátaival is.

Ez a találkozó a nemzetközi enyhülésen túlmenően szolgálta a hazai és a nyugati, valamint szomszédos országokban dolgozó magyar orvosok jó kapcsolatainak ápolását.

Az új erdélyi imakönyv kapható a püspöki irodában. 80 Ft.

GYERMEK HITTAN ÓRÁKAT tartunk folyamatosan a Nagy Ignác utcai első emeleti tanácsteremben, minden hónap második és negyedik

vasárnapján, de. 11 órakor. Kérjük a szülőket és nagyszülőket, hogy külön értesítés nélkül is hozzák továbbra is unitárius kistestvéreinket

a foglalkozásokra. A szolgálatot továbbra is Szent-Iványi Ilona lelkész végzi. Időpontok 1983-ban: okt. 9. és 23., nov. 13. és 27., dec. 11.

Az IRF fiatalok magyarországi látogatása

Az IRF (International Religious Fellowship — Nemzetközi Vallásos Egyesület) szokásos nyári konferenciáját követően, melyet az idén a svájci Cumbels-ben tartottak, augusztus első hetében hazánkba látogatott. Ez a szervezet foglalja magába a világ unitárius és szabadelvű keresztény fiataljait. 60 évvel ezelőtt alapították Leidenben.

A 27 nyugat-európai, amerikai és japán fiatalból álló csoport, a főváros és az ország turisztikai nevezetességei megtekintése mellett, nagy érdeklődést mutatott az ősi magyar unitarizmus iránt.

Ennek keretében a Budapesti Unitárius Egyházközség látta vendégül a fiatalokat. A július 31-i Nagy Ignác utcai istentisztelet után, melyen *Matthias Pilger* frankfurti unitárius teológus végezte a szószéki szolgálatot *Szent-Iványi Ilona* lelkész, püspöki titkár tolmácsolásában, a budapesti gyülekezet gazdag ebéddel kedveskedett a csoportnak. Ez egyben lehetőséget adott az egyház vezetőivel, valamint a gyülekezet fiataljaival való találkozásra is.

A rövid budapesti tartózkodás után, melynek záró akkordjaként *Huszt János* budapesti lelkész és felesége vacsorát adott a fiatal vendégeknek, a csoport Kelet-Magyarországon folytatta útját.

A gazdag turistaprogram után *Bajor János* debreceni lelkész ismertette meg a csoporttal Debrecen és az ottani unitárius templomot, majd *Huszt János* és *Bajor János* lelkészek rövidített istentiszteletet tartottak. Felhős Szabolcs atyánkfia szép, kézfestésű unitárius címerrel ajándékozta meg az IRF fiataljait.

Innen a csoport a Balaton északi partjára utazott, ahol a rossz idő ellenére, három kellemes napot töltött. Kedves és meghitt programja volt az itteni tartózkodásnak a balatonalmádi Kerekes Vendégfogadóban az a finom ebéd, amelyet a *Kerekes házaspár* (*Szent-Iványi Ilona* szülei) adott a csoport tiszteletére.

Az élményekben gazdag egyhetes program után, amelyet *Matthias Pilger* és *Huszt Alpár* szervezett, a csoport búcsút vett Magyarországtól.

szi — ha

Köszönet

Az IRF vezetőségének, valamint a csoport résztvevőinek nevében hálásan köszönjük dr. Ferencz József püspöknek, a *Huszt házaspárnak*, a budapesti unitárius gyülekezetnek, *Bajor János* debreceni lelkésznek és *Szent-Iványi Ilonának* azt a nagy segítséget és szerető gondoskodást, amellyel körülvettek bennünket.

Matthias Pilger—Huszt Alpár

Levél a vallási türelemről

Dán Róbert a Magyar Könyvszemle 1975. 3—4. számában ismerteti Locke, John: *Levél a vallási türelemről* c. művét. Az angol John Locke: *Epistola de Tolerantia* című művét, Hollandiában 1685—1686 telén remonstráns környezetben írta meg, s amelyben az erasmusi humanista hagyományokból kifejlődött vallási türelem elvi és gyakorlati tételeit fogalmazta meg.

Latin—magyar kétnyelvű szövegkiadásban jelent meg a mű. Bevezetőt hozzá Mátrai László írt. Ebben megállapítja, hogy a magyar erasmisták, közöttük is elsősorban *Dudith András*, felismerik a gondolat szabadság jelentőségét, és maguk is híveivé szegődtek. Kiemeli a 16. század végi Erdély szerepét a tolerancia egyetemes európai története szempontjából. *János Zsigmond* fejedelemnek az 1568. évi tordai zsinaton elhangzott kijelentése, miszerint „a hit lelkiismeret dolga, erőszakkal semmire sem vitetik” korszakos jelentőségű a vallási nézeteltéréseket máglyával és kópáddal büntető korban. Rámutat, hogy a 18. század végén kibontakozó felvilágosodás is érintette a vallási türelem kérdését...

Fenti munka egyházi könyvtárunkban is megtalálható.

Kaplayné Schey Ilona

„Anna és Mária”

Két asszony, testvérek, mint a bibliai Mária és Márta.

Anna sokáig egyedül élt, és legfőbb támasza testvére Mária, férjzett özv. Poós Béláné volt. Életük vége felé mindketten Szolnokon éltek. Anna szorgalmas olvasója volt az Unitárius Életnek, és más egyházi kiadványainkat is örömmel vásárolta, néhány éve elhalt.

Mária, a testvér, hála a jó Istennek, ma is él, és 90 évet meghaladó korához képest jó egészségben. Nem volt és nincsen egyenesági le származottjuk, és Anna kérésére Mária, meghallgatva unokatestvérük, dr. Serley Sándor jogtanácsos szeretetből fakadó jó tanácsait, minden vagyona örökösevé a Magyarországi Unitárius Egyházat tette.

Püspökünk és közvetlen munkatársai Mária nénit már több alkalommal meglátogatták szolnoki tiszparti öreg házában, ahol ma is egyedül él, néhány környékbéli jó szomszéd támogatását élvezve. Unokaöccse is sűrűn felkeresi, pedig

Szegedről Szolnok nem egy ugrásnyira van.

Mária néni élete végéig élvezte ingatlanai jövedelmét. Egyházunk azonban átvállalta öreg vállait terhelő adósságai rendezését.

Szeretettel gondolunk az elhunyt Annára, aki hitünk felese volt, és Mária nénire, aki ősei hitében megmaradva, csendes imádkozással tölti élete Istentől adott esztendeit, kívánjuk, hogy még sok esztendőön keresztül.

— fj —

Emlékezés

Fél évszázaddal ezelőtt hunyt el dr. Nyiredy Jenő gazdasági akadémiai igazgató, a budapesti egyházközség tb. gondnoka, az Igazgató Tanács tagja, a Misszió Ház bizottságának elnöke. Az Unitárius Értesítő száma kiemeli; gondnoki tisztségében az „Egyházfenntartási Alap” megteremtése terén végzett lelkes munkáját, s megemlékezésében így ír: „Hűségét, ősi székely unitárius ragaszkodását elmoshatatlan betűkkel írta be egyházunk, s különösen a budapesti egyházközség történelmébe.” Áldott legyen emléke.

Szentháromság?

— Schweitzer Albert válaszelevele egy fiatalnak. —

Günsbach, 1957. szept. 19.

Kedves Fischer Hans-Peter!

Elnézéset kérem azért, hogy levelemet nem saját kezemmel írom, ugyanis balesetem volt, aminek szerencsére nem lett súlyosabb következménye, de sérült kezemmel most nem tudok írni. Augusztus végén néhány hétre Európába jöttem, de szabadságra még csak nem is gondolhatok, mivel rengeteg az elintéznivalóm, hogy mielőbb visszatérhessek Lambareneba. Sajnálom, hogy Neked és más protestáns fiúknak szegyenkeznetek kellett miattam, mert azt mondták, hogy én nem hiszek a szentháromságban. E tekintetben én is néhány korábbi és mai keresztény nézetével osztozom. *Istenre úgy gondolok, mint a mi Atyánkra; Jézus Urunkra, mint a mi Megváltónkra; a Szentlélekre pedig mint ami szívünkben kell uralkodjék.* Azonban nem tudom, hogy a kereszténység körében elterjedt azon tantétel, hogy e három egységet alkot, helyesen fejezi-e ki összetartozásuk nagy titkát. Azt kérdelem magamtól, hogy vajon mi, emberek, megérthetjük-e ezt a titkot. Én is úgy gondolom, hogy az a helyes, ha Istent Atyánknak tekintjük, és az a helyes, ha Jézus Krisztust szeretjük és ha engedjük, hogy a szentlélek eluralkodjék szívünkben. Véleményem szerint ez a fő dolog. *Ha pedig Jézus urunk úgy gondolta volna, hogy minden azon múlik, hogy miként tudjuk elképzelni e háromnak az egységét, akkor megtanította volna ezt nekünk.* Ezt azonban nem tette. Ezért én nem hiszem, hogy egy olyan tantétel, amit később vezettek be az egyházba, a helyébe léphetne annak, amit Jézus mondott. S így élek én, megkísérlem a helyes szellemben vallásos lenni. Mert ez a fő dolog. Isten belelát a szívekbe, és Isten az, aki irányít, nem az ember. Kérlek Benneteket, hogy életetek során mindig gondoljatok arra, hogy az igaz jámborság a fő dolog, s hogy Isten szent lelke uralkodjék a Ti szívetekben. Olyan szépen mondta ezt Pál apostol: „Mert akiket Isten lelke vezérel, azok Istennek fiai.” Még ha hitbeli felfogásaink nem is lehetnek mindenben megegyezők, mégis mindannyian összetartozunk, mert Istennek bennünk lakozó szent lelke által Isten gyermekei vagyunk.

Ezért ne bánkódjatok túlságosan, hogy szegyenkeznetek kell miattam, és azon legyetek, hogy Isten gyermekeivé váljatok. Legyetek béketűrők és kedvesek azokhoz, akik a vallási dolgokban másként gondolkoznak, mert Jézus Urunk szerint mi a békére vagyunk elhivatva. Boldogok a békességre igyekezők, mondotta a Hegyi-beszédben. Minden esetben legyetek békességre igyekezők! A kereszténységen belül fennálló hitelvek közötti különbségek esetében

is! Bekötözött kezemmel szeretettel üdvözöllek Benneteket odaadó szeretettel:

Schweitzer Albert

(Megjelent a Schweitzerisches Reformiertes Volksblatt 1983. évi 7/8. számában)

Fordította: Vadady Vera

KOCSORDI LÁTOGATÁS

Francia szakos vagyok a főiskolán, így francia fiatalokkal tölthetem két hetet — tolmácsként — a Nyírségben.

Néhány napos nyíregyházi-sóstói táborozás után tsz-látogatásra mentünk Kocsordra.

A helybeli fiatalok a művelődési teremben fogadást adtak a francia fiatalok tiszteletére. Utána meglátogattunk egy termelőszövetkezeti tag háztáji gazdaságát, melynek udvarán sok kacsát, az ólban szépen hizó sertéseket, az istállóban jól tejelő teheneket, az udvar mögött szépen gondozott veteményes kertet láthattunk. Valóban gazdag porta volt. Falusi származású francia barátainkat minden érdekelte: a tehenek fejésétől kezdve a tojáshozamig.

Amikor meghallottam, hogy a programban Kocsord község is szerepel, még odautazásunk előtt meséltem a francia vendégeinknek, hogy ott egy szép unitárius templom van, amely erdélyi stílusban épült: kazettás festett mennyezet, zsindelyes torony, jellegzetes faragott karzat és szószerk.

A tsz-látogatás végén a helybeliek megkérdezték, van-e valamilyen kívánságunk. Vendégeink azt válaszolták, hogy a főúton látott szép templomot szeretnék megnézni belülről is. Felcsillant a gazda szeme, mondván, hogy ő is unitárius.

A templom valóban gyönyörű, a vendégkönyv tanúsága szerint állandóan sok a külföldi látogatója. Büszkének lehetünk kocsordi templomunkra!

Pálffy Csilla

Állami támogatás

A legújabb statisztikai adatok szerint hazánkban 1971–1975 között 319, 1976–1980 között 375, 1981-ben 121, 1982-ben pedig 94 egyházi műemléket újítottak fel. 1983-ban 90 templom, kolostor és más egyházi épület felújítására kerül sor. A felújítási költségekhez jelentős támogatást nyújt az Országos Műemléki Felügyelőség. A kiemelt egyházi létesítmények felújítására a magyar kormány külön állami keretet biztosított. Így például a pannonhalmi apátság, a debreceni Nagytemplom és kollégium, az esztergomi bazilika és a grábóci görögkeleti templom és kolostor renoválásához 110 millió forintos állami támogatást nyújtottak.

Az unitárius egyház legutóbb 1982–83-ban kapott állami támogatást, vidéki két templomra renováláshoz.

HALOTTAINK

Orbók Endre

1920–1983

Mély fájdalommal és őszinte részvétellel kísértük utolsó útjára földi életének hamvait az Új köztemetőben július 13-án Orbók Endrének. A Budapesti Egyházközség presbitere és Egyházunk Főtanácsának zsinati tagja, Nagy Ignác utcai templomunk istentiszteleteinek állandó résztvevője. Fontos tisztséget töltött be a Magyar Televíziónál, hiszen az iskolatelevízió adásainak állandó rendezője volt.

Viszonylag fiatalon — hiszen még a 63. életévét be sem töltötte — távozott körünkől. Eppen akkor, amikor hosszú és súlyos betegségét megelőzően szép és nagy tervekkel mind aktívabban kezdett részt venni egyházi életünkben. Tervbe vette, hogy ma élő és a közelmúltban meghalt unitárius lelkészek prédikációiból összegyűjt egy kötetre való, és kiadás alá rendezi. Vállalta a Miatyánk egy kötetben 36 nyelven való kiadásának gondozását. És hosszan sorolható lenne még, hogy közelálló nyugdíjazását követő időre nemcsak az egyetemes egyház, hanem a budapesti egyházközség életében is milyen jelentős tervei voltak a ma és a jövőt illető munka végzésében.

Megrendülten és mély fájdalommal vettünk búcsút tőle ravatalánál, hol a lelkészi szolgálatot, nemcsak lelkipásztori minőségben, hanem a legjobb barátok egyikeként Huszti János végezte. Övéi gyászában osztozva — hiszen legszűkebb boldog világának részesei felesége, két fia és menyje —, tudjuk, hogy távozás nagy veszteségeink egyike. Emlékét, meleg, jó szíve szeretetét életük végéig őrizzük és hordozzuk magunkkal.

— HJ —

Kádár Károlyné
Komlós Zsuzsanna

A budapesti gyülekezet leghűségesebben templomba járó tagjai közé tartozott. Amíg egészsége engedte, nagyon ritka volt az olyan vásárnap, hogy Nagy Ignác utcai templomunk istentiszteletéről hiányozott volna. A gyülekezeti összejövetelek és a bibliaórák állandó résztvevője volt. Zsuzsika néni férje 1981. április 24-én bekövetkezett halála után is ugyanazzal a töretlen szeretettel és hűséggel vett részt egyházi életünkben.

Halála nagy vesztesége nemcsak egyházunknak, hanem hozzátartozóinak és szeretteinek is. A Farkasréti temetőben augusztus 1-én helyezték örök nyugalomra férjének hamvai mellé. A gyászszertartást, a megjelent nagyszámú gyászolók körében Bajor János debreceni lelkész, egyházi főjegyző és Huszti János budapesti lelkész végezték.

— HJ —

Hírek

ZSINATUNK okt. 15-én, szombaton du. 4 órakor a Nagy Ignác u. templomban tartandó ülésére — az ülést vasárnap de. 10 órakor folytatják — a zsinat alkotó tagjai idejében megkapták. Kérjük e helyről is a zsinati tagok megjelenését.

A zsinat ülései nyilvánosak így azokra híveinket is szívesen látjuk. Vasárnap délelőtt a budapesti gyülekezet asszonyai közebére rendeznek elsősorban a zsinati tagok részére, erre az alkalomra szeretettel várjuk híveinket is.

Szász János dunántúli lelkész, egyházi levéltáros betöltötte életének 60. évét. Szeretettel köszöntjük lapunk nevében. A Zsinat okt. 16-i vasárnapi istentiszteletén a szolgálatot Szász János lelkész látja el.

Az Egyházi Képviselő Tanács legutóbbi ülésén Bartók Béla főgondnokunk köszöntötte Szász János lelkészt 60. születésnapja alkalmából. Az ülés a zsinati tanácskozás egyes pontjait készítette elő.

Fodor János budapesti gyülekezeti gondnok súlyos operációt végeztek. Mielőbbi teljes felgyógyulásáért imádkozunk.

A Hazafias Népfront budapesti bizottsága „Kirándul a család” megnevezéssel új akciót indít. Az érdeklődők a Tourinform irodájában: V., Petőfi Sándor u. 17/19. kaphatnak részletes írásos tájékoztatót. Erre az újfajta lehetőségre lapunk olvasóinak figyelmét felhívjuk.

Marosi Sándor budapesti hívünk 300 Ft-ot adományozott az Unitárius Elet céljaira.

Paget János, a XIX. században Erdélyben élt angol főúr neves könyvéből gazdag válogatást jelentet meg rövidesen a Helikon kiadó dr. Maller Sándor szak szerű válogatásában. Örvendünk, hogy az egykori unitárius ember munkája most méltó megbecsüléshez jut.

Bölöni Farkas Sándor útinaplója, útleírása és Naplója már nyomdában van, bevezetőjét dr. Maller Sándor írta. Előreláthatólag 1984-ben fog megjelenni.

Szilágyi Dezső Sátoraljaujhelyt élő ny. szőlészeti és borászati főfelügyelő hívünk nemrégiben vette át a kertészeti egyetemen gyémánt diplomáját. Továbbra is jó egészséget kívánunk.

A Petőfi adón legközelebb október 16-án közvetítenek unitárius vallásos felőrt. Szolgál Huszti János budapesti lelkész.

Külföldi vendégek szolgálnak nov. 20-án a Hőgyes Endre u. templomban du. 6 órakor kezdődő Dávid Ferenc emlékünnepeken: dr. H. J. McLachlan v. oxfordi teológiai dékán és dr. Jan van Goudoever holland remonstráns professzor. Társaságukban lesz egy fiatal lengyel kutató is, aki Hollandiában folytatja tanulmányait. Erre az alkalomra ezúton is várjuk az érdeklődőket. Az előadásokat szeretetvendégség követi.

A Dávid Ferenc utcában elhelyezett és egyházalapító püspökünk emlékét megörökítő emléktáblát 1983. nov. 20-án vasárnap de. 12.30 órakor koszorúzzuk meg. Az emléktábla a XI. kerületben a Villányi út és Dávid Ferenc u. sarkán levő házon van elhelyezve, megközelíthető a 61-es villamossal.

Dr. Mészáros Tivadar, a Magyarországi Görög-keleti Római Ortodox Egyház püspöki vikáriusa életének 62. évében elhunyt. Temetése július 14-én volt székvarosában, Gyulán. Dr. Mészáros Tivadar vikárius jó kapcsolatot tartott fenn egyházunkkal is, több alkalommal részt vett fogadásainkon. Emlékét megőrizzük.

Dr. Scheiber Sándor, az Országos Rabbi-képző Intézet igazgatóját, a neves tudóst 70. születésnapja alkalmából az Elnöki Tanács magas kitüntetésben részesítette.

Szentmihályi Szabó Péter, az ismert író, a budapesti angol tanszék előadóját egy éves ösztöndíjjal meghívták a Los Angelesben működő University of California egyetemére, ahol angol nyelven a magyar irodalomról fog előadásokat tartani.

Dr. Rutkay Ivánné sz. Konecz Ildikó elhunyt öccse emlékére 500,- Ft-ot adományozott az Unitárius Elet javára.

Dr. Gyulai Zoltán akadémikus műegyetemi professzor 15 évvel ezelőtt halt el. Az évforduló emlékére Svédországban élő fia, dr. Gyulai Ferenc 500,- Ft-ot küldött az Unitárius Elet javára.

A hódmezővásárhelyi templomjavítás munkálataira nemrégiben Szőke Lajos adományozott 1000 Ft-ot. Köszönjük.

Egyházi levéltárosok részére továbbképző tanfolyamot rendezett jún. 21-23. napjain a Magyar Központi Levéltár módszertani osztálya a Művelődési Minisztérium közreműködésével. Több előadás hangzott el. Dr. Vörös Karoly, a MTA TTI főmunkatársa előadásában megállapította, hogy „az egyházi levéltárakban őrzött anyagnak igen nagy az információs jelentősége. A mentalitás-történetnek, a helytörténet, a genealogiai kutatás és a gazdaságtörténetnek eddig teljesen még fel nem tárt forrásai rejtőznek ezekben a levéltárakban”.

Katolikus lelkigyakorlatos házat szenteltek fel júliusban Leányfalun, mely az ősszel már megkezdte tevékenységét a világi hívek lelki gondozásában.

Dr. Béla Balázs egykori ügyvédet, aki Segesvárt született, júl. 27-én búcsúztatta a szegedi ref. temetőben **Kelemen Miklós** lelkész. A rokonok az elhalt emlékére a szegedi egyházközségnek 1000 Ft-ot adományoztak.

A Magyar Hírek júl. 23-i számában jelent meg **Szent-Iványi Ilona** írása Luther hazánkban őrzött végrendeletéről **Kalands sorsú végrendelet** c. ugyane számában jelent meg angol nyelven írása: **Martin Luther's Testament in the Budapest Lutheran Museum** címen.

Nemzetközi kongresszust tartottak Budapesten a méhészek. E találkozóan az angol méhészek egyik képviselőjeként részt vett **Margaret Padmore** asszony, aki a Bessels Green elnevezésű Sevenoaks közelében, Kent grófságban működő unitárius gyülekezet tagja. Meglátogatta egyházunkat, tolmácsolva gyülekezetét üdvözlését, amit szeretettel viszonzottunk.

Prof. dr. Horváth János amerikai egyetemi professzor és amerikai unitárius felesége részt vettek az Anyanyelvi konferencia összejövetelein, jelenleg magyar állami ösztöndíjjal tartózkodnak hazánkban, mint a Butler Egyetem tagja (Indiana állam, Indianapolis városa) közgazdasági vonatkozású kutatásokat végez. Felesége az ottani unitárius gyülekezet nőszövetségének vezető tagja.

A Nyírbátori Zenei Napokat a XVII. alkalommal az idén nyáron is megrendezték. A híres nyírbátori református műemléktemplomban hangversenysorozatot tartottak. Szoboravatás, kirakodóvásár is szerepelt a műsorban. Ez az ország keleti részének igen jelentős rendezvénysorozata. A nyírbátori templom megtekintését minden atyánkfiának szeretettel ajánljuk.

Ifj. dr. GYERGYAY Ferenc és Koch Erzsébet aug. 19-én kérték Isten áldását házasságukra és Péter nevű kisfiukra a Budapest, Nagy Ignác utcai templomunkban. A szép számú gyülekezetben jelen voltak a család azon rokonai és barátai is, akik Erdélyből és az NSZK-ból érkeztek a szertartásra. A szolgálatot **Szent-Iványi Ilona** lelkész végezte. Ez úton köszönjük meg lapunknak küldött támogatásukat is.

Emmerth Béláné sz. Ferencz Magda svájci lakos, budapesti látogatása alkalmával 300 Ft-ot adományozott lapunk költségeire.

A pünkösdi konfirmációkor, most is mint minden esztendőben a konfirmándusokat **Csiszér József** budapesti presbiter és felesége ajándékozták meg emlékkönyvekkel. Ugyancsak ők adományozták a vasárnapi iskolás növendékek részére az évzáró istentiszteleten júniusban átadott könyveket. Köszönjük.

A pestiőrinci gyülekezet lelkészi feladatainak ellátásával 1983. aug. 1-től dr. **Jakab Jenő** okl. felszentelt lelkész bízta meg. Dr. Jakab Jenő lelkész címe: 1051 Budapest V., Alpári Gyula u. 10., telefonja: 116-081.

Dr. Jakab Jenő lelkész négy hetet töltött a svájci Casa Locarno ökömenikus üdülőben, ahonnan gazdag tapasztalatokkal tért haza.

Dr. Harrington Donald ny. New York-i lelkész részt vett az okt. 18-i istentiszteletünkön. Korábban Sepsiszentgyörgyön járt, ahol elhalt felesége, **Szánthó Vilma** hamvai egy részét az édesanya sírjában helyezték el.

Mikó István főgondnokhelyettes, budapesti gondnok, szabadságát családjával együtt Budapesten töltötte. Lapunknak a távoli Nigériában is hűséges olvasója, ahol immáron három éve állami küldetésben jelentős gátépítést vezet. Az Unitárius Elet javára 1000 Ft-ot adományozott.

Kovács József és felesége, Kaszay Emília egy nagyképernyős televíziókészüléket ajándékoztak pestiőrinci gyülekezetünknek. A gyülekezeti teremben helyezték el. A terem és a templomot nemrégiben a gyülekezet nőtagjai önkéntes munkával szépen kitakarították. Megszépült a templom körüli kert is. Szeretettel gondolunk az önkéntes gyülekezeti munkásokra. Az adományozóknak pedig a gyülekezet köszönetét tolmácsoljuk.

Dr. Klaniczay Tibor akadémikus, a Bibliotheca Unitariorum Nemzetközi Tanácsának elnöke 60 éves. Az évforduló alkalmából hazai és külföldi egyetemek köszöntötték, melyhez mi is csatlakozunk.

Kelemen Miklós szegedi lelkész a júliusi istentiszteleten megemlékezett a 164 évvel ezelőtt született unitárius történetíróról, **Kövény Lászlóról**.

Devecseri Zsolt sz. **Guman Lilla** kisfiuk keresztelese alkalmából, — melyet dr. Ferencz József püspök végzett a családi háznál — 300 Ft-ot ajándékozott az Unitárius Elet javára.

Útó Lajosné, Gyarmathy Piroskát a szegedi József Attila Tudományegyetem. Természettudományi Kara szeptember 14-én aranydiplomával tüntette ki. Kedves atyánkfiát kitüntetéséhez, aki nyugdíjazása óta Nagy Ignác utcai lelkész irodáinkat vezeti, mi is szeretettel gratulálunk.

Pálffy Gyula ny. mérnök szept. 2-án a Műszaki Egyetemen vette át gyémánt oklevelét, 60 éves diplomájáért. Szeretettel gratulálunk a kitüntetéshez.

Szeretettel köszönjük **Kühne Pál** atyánkfiát adományát, melyet unokái, **Emese és Péter** vallásos oktatására — melyet **Szent-Iványi Ilona** vezet — adományozott az UNITARIUS ELET-re.

Szeretettel hirdetjük atyánkfiainak, hogy Hódmezővásárhelyen október 30-án dr. **Ferencz József** püspök szolgálat. Elkeserítik őt **Szent-Iványi Ilona** lelkész, és a budapesti fiatalok néhány tagja. Október 29-én gyülekezeti estet rendezünk, melyre szeretettel várjuk hódmezővásárhelyi, és a környékbeli unitárius híveinket és a fiatalokat.

D. dr. Erdő János egyházi főjegyző, teológiai professzor, egyháztörténész betöltötte 70. életévét. Szeretettel köszöntjük, és további munkásságához jó egészséget kívánunk.

Ráday Kollégium

A BUDAPESTI REFORMATUS

RÁDAY-GYŰJTEMÉNY új épületbe költözik. A nagy értékű könyvtár és levéltár, valamint a múzeum a református kollégium új épületszárnyába kerül, amely 75 millió forintos költséggel idén októberre készül el. A költségeket a hívek, a külföldi testvéregyházak és az Állami Egyházügyi Hivatal fedezik. A költözés után kerül sor a régi épületrész felújítására. A munka 1985-ig tart.

Külföldi hírek

Az Unitarian College, Manchesterben az 1983/84. évre ösztöndíjat adott **Rezi Elek** bágyoni unitárius lelkésznek, aki Kolozsvárt készül a doktori fokozat megszerzésére egyháztörténelemből.

Zürichben, svájci útja alkalmával püspökünk látogatást tett a HEKS, a svájci segélyszervezetek központjában, ahol a főtákar **dr. H. Schaffert** és **M. Bodmer** osztályvezető szabadsága miatt **Confino** asszonnyal tárgyal, közös ügyeinkről.

Ron Hockenberry, az USA Pennsylvania államának Devon városában működő unitárius gyülekezet énekvezére meglátogatta egyházunkat, és részt vett az aug. 5-i istentiszteleten.

Az eszperantó világkongresszus unitárius résztvevőinek csoportja látogatást tett püspökünknel, és részt vett az aug. 5-i istentiszteleten. Vezetőjük **S. Goldmann** úr, aki egyben a budapesti kongresszuson részt vett amerikai eszperantó szövetség elnöke.

Varga Dénes, évek óta NSZK-beli lakos, egyike volt azoknak a fiatal, nehéz körülmények között élő gyermekeknek, akik egykori magyarkutai üdülőnkben több alkalommal élvezték a nyaralás örömeit. Halála jeléül most újabb 500 Ft-ot adományozott az Unitárius Elet javára, melynek szorgalmas olvasója.

Mohamedán imaház épül Arábia fővárosában. A hatalmas épületkolosszus alapterülete akkora, mint hét nagy méretű futballpálya. Befogadóképességét pedig mintegy 40 000 emberre becsülik.

A Vatikán a világ legkisebb állama. 420 állampolgára van, akiknek fele egyházi státusú férfiú. A laikus állampolgárok közt van a 100 főből álló svájci gárda is, akik vatikáni szolgálatuk idején vatikáni állampolgárok.

Licht der Heimat c. nyugatnémet szemle, — nyilván szebeni híradás alapján — tisztelettel és szeretettel emlékezett meg D. dr. Erdő Jánosról, aki éveken át töltötte be a kolozsvári Egyetemifokú Teológiai Intézet rektori tisztét és apr. 28-án betöltötte 70. évét. Megemlékeztek a híradásban, hogy több mint 35 éves teológiai professzori működése alatt több, mint 800 teológiai hallgatót oktattott: lutheránusokat, reformátusokat és unitáriusokat. Örömmel regisztrálta a lap azt is, hogy dr. Erdőt az amerikai chicagói egyetemhez tartozó Meadville/Lombard unitárius teológiai fakultás díszdoktori címmel tüntette ki.

Özv. dr. János Ödöné született **Zsakó** Sarolta 98 éves korában hosszú betegség után június 15-én Kolozsvárott elhunyt.

A Házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomra az unitárius egyház szertartása szerint. Emlékére unokaöccse, **Zsakó Andor** budapesti presbiter 500,— Ft-ot ajándékozott az Unitárius Elet javára.

A kolozsvári **KERESZTÉNY MAGVETŐ** 1982. évi 3-4. száma nemrégiben jutott el hozzánk igen gazdag történeti és prédikációs írásokkal, melyekből a jövőben többet átvesszünk lapunkba.

Marokkó rabati érsekévé II. János Pál pápa az 56 éves orvosi képesítéssel gyakorlatot is folytató **Hubert Michont** nevezte ki.

HALOTTAINK

A Farkasréti temetőben július 26-án temették **dr. Banovits Ödöné Tompa Lili** testvérünket, aki egyházi összejöveteleink és mindkét budapesti templomunk állandó lelkes és aktív látogatója volt. Benne édesanyját vesztette el **Banovits Tamás**, a közelmúltban kitüntetett filmrendező. A család gyászában osztozva imádkoztunk ravatala mellett, Huszti János lelkész szolgálatára rendjén.

A pestiőrinci gyülekezetünknek volt közel fél évszázadon keresztül presbiter és amíg egészsége, ereje engedte, az ottani gyülekezeti terem konyhájának leghűségesebb munkása **özv. Szabó Ferencné Rózsa**, Csókfalva szülöttje. Hosszú élettel áldotta meg az Ur, 90 éves korában temették szeptember 9-én az Új-Köztemetőben. Sokan ismerték, sokan szerették, sokunk szívében él emléke. **Dr. Jakab Jenő** megbízott pestiőrinci lelkész távollétében a temetési szertartást **Huszti János** budapesti lelkész végezte.

Köröspataki KISS Mária hamvaitól búcsúztunk, mely fájdalommal osztozva a család gyászában, szept. 12-én a Farkasréti temetőben. **Kiss Mária** édesapja, **Köröspataki KISS Károly** haláláig a bihari unitárius gyülekezet lelkésze volt, hét gyermekét nagy szeretetben nevelte, akik közül Gergely még mindig odahaza, Erdélyben él. A végső gyászszertartáson **Szent-Iványi Iona** lelkész szolgált.

Lapunknak az 1983. március—áprilisi számában megjelent szomorú híradás óta, a Budapesti Unitárius Egyházközség halottas anyakönyvébe az alábbi temetéseket jegyeztük be:

A múlt esztendő halottairól emlékezve, **Farkas Sándorné Kisgyörgy Irén** temetése október 8-án volt a Csepeli temetőben. A Farkas és a Kisgyörgy családok gyászában osztozva gondolunk az elköltözöttre és kérjük Isten vigasztalását megszámozott szívű hozzátartozói életére.

Budafoki temető:

Márc. 22-én: Deák Miklósné Farkas Erzsébet 90 éves.
Április 14-én: Fazekas István 49 éves.

Budakalászi temető:

Jún. 4-én: Gál Gyuláné Mezei Jozefa 86 éves.

Budakeszi temető:

Júl. 22-én: Fodor Domokos 52 éves.

Újpesti meyeri temető:

Máj. 12-én: Szabó Sándor 62 éves.
Jún. 17-én: Jordán Lászlóné Balázs Erzsébet 65 éves.

Pomázi temető:

Márc. 31-én: Orbán János 74 éves.

Erdi temető:

Aug. 8-án: Gyöngyösi K. János 85 éves.

Leányvári temető:

Júl. 22-án: Albert Károly 62 éves.

Cinkota Iona temető:

Máj. 10-én: Sándor Aron 84 éves.

Vecsei temető:

Apr. 14-én: Koncz János 73 éves.

Obudai temető:

Jún. 8-án: Bertalan Zoltán 58 éves.

Kispesti temető:

Apr. 18-án: Gagyai Sándor 73 éves.

Pesterzsébeti temető:

Apr. 6-án: Paulik János 75 éves.
Júl. 26-án: Zsigmondi Béláné Országh Iona 62 éves.

Rákospusztai új köztemető:

Márc. 29-én: Hegedűs Györgyné Lőrincz Paula 89 éves.

Apr. 1-én: Gyirkis Andrásné Fodor Mária 87 éves.

Apr. 7-én: Fekete Antalné Bartis Julianna 84 éves.

Apr. 15-én: Mánik Gyuláné Gotthárd Julianna 83 éves.

Apr. 15-én: Fodor Sámuel 83 éves.

Apr. 28-án: Dr. Rend Ferenc 73 éves.

Jún. 16-án: Badóczy Sándorné Aszalós Emma 72 éves.

Jún. 17-én: Prónay Árpádné Király Erzsébet 78 éves.

Júl. 1-én: Leovics Miklósné Daru Erzsébet 79 éves.

Júl. 4-én: Dimény Lajos 85 éves.

Júl. 18-án: Jäger Jánosné, Domokos Iona 65 éves.

Aug. 17-én: Soós Agostonné Elek Julianna 76 éves.

Szept. 9-én: Olasz Józsefné Szász Anna 85 éves.

Farkasréti temető:

Márc. 16-án: Vámos Józsefné Ila Iona 81 éves.

Márc. 25-én: Dalmady Zoltánné Putnoki Eszter 92 éves.

Apr. 22-én: Bartha Jánosné Fodor Teréz 75 éves.

Máj. 3-án: Szaniszló Sándorné Kiss Julianna 86 éves.

Máj. 13-án: Simó Ferenc 73 éves.

Máj. 20-án: Bojkovszky György 34 éves.

Máj. 26-án: Szabó Iona 78 éves.

Jún. 2-án: Dr. Orbók Sándorné Nagy Margit 67 éves.

Júl. 20-án: Csizmadia Ferenc 70 éves.

Aug. 8-án: Székely László 59 éves.

A gyászoló család fájdalmában szomorúan és színtel részvételt osztozva állunk elköltözött drága halottaink ravatala mellett, felidézve áldott emlékeiket s imádkozva azért, hogy testüknek a pihenést, lelküknek az örökélet békéjét és nyugalomát adja meg az élet és halál örök Ura, a mindenható Isten.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő:

Dr. Ferencz József

Felelős kiadó:

Huszti János

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055

Táv.: 113-094

Szerkeszti a szerkesztő bizottság
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.
Évi előfizetési díj 54,— forint
Külföldre évi 63,— forint

INDEX: 25.842

Egyetemi Nyomda — 83.1578 Budapest, 1983

Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

HU ISSN 0133-1272